Ч. 179 (13.127). Львів, неділя 14. серпня 1932. Рочкльовь оргоч зарівсово рускаїtом. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 4·00 зол.
Чвертьрічно 12·00 „
Піврічно 24·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей. Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

На волинських тихих водах.

Львів, 12. серпня 1932.

Тихе, звичайно, плесо волинської життєвої річки на днях порушилось і ожило. Те плесо приняло в свої глибини черговий важений „дар“ волинських рибалок. Цим разом втопили в ньому кремянецьку „Просвіту“ разом з усіми її філіями, яких було поверх сотні. Важкий це предмет пірнув на дно волинської, лінивої життєвої ріки і тому не диво, що тихе, звичайно, її плесо заворушилось, задріжало і вкрилось хвилястими кругами, які пішли чимраз далі і далі та порушили широко все національне українське море. А рибалки вдоволені. Вдоволені, що остання перешкода, яка до деякої міри бодай і на одному тільки відтинку обмежувала їхні риболовські апетити пішла на дно, пірнула. Та рибалки не думають і не хочуть думати про те, що прийде час, де вона виплине. І виплине не тільки вона, але й усі її численні посестри, в сліди яких вона пішла.

Волинь! Що за „щаслива“ країна під національним оглядом! Кажуть, що при одній нагоді мав комусь сказати теперішній волинський керманич адміністрації та специфічної волинської політики, що він (саме він! — слухайте!) є „найкращим українцем“. — Чому? — А саме тому, що він Волинь „українізує“. Він наповняє її натралізованим тамже (у Луцьку) еміґрантським українським елементом. Він цей елемент організує. Він учить його, як „працювати“, він учить його, як вести політику, він накінець вказує йому „найправдивіші шляхи“ до національного українського ренесансу і до всебічного визволення (ми додамо: з усього українського).

Представте собі ВУО (не мішайте з УВО!), на чолі якої стоїть такий незрівнаний і такий архвірний і до самовабуття відданий ідеї визволювання волинських українців від усього українського як П. Певний. Пригадайте його „патріотичні“ виступи в соймі, пригадайте вислови його вдячности за галицьку пацифікацію, пригадайте його конкуренцію в соймі з таким галицьким „патріотом“ і помазанцем бебістів як Міхал Бачиньскі, а зрозумієте і повірите, що теперішній керманич відповідальної волинської адміністративно-політичної машини таки є „найкращим українцем“. Він не тільки зробив Певним, стовідсотково певним „леестровиком“, непевного давніше Петю, але й перетворив на певних і Тимошенків і Пилипчуків і ведибід і тягнибід і накінець навіть таких учорашніх „ребелянтів“ та „неустрашимих лицарів принципу“ як Власовський і Ковалевський. Словом споміж „найкращих українців“ вибрав він собі найлобірніших, переважно б. міністрів УНР. І нічого дивного, бо й він був малощо не унрівським міністром. І саме він при допомозі певної „леестрової“ гвардії хоче творити на Волині „правдиву Україну“.

Загально відомо, що колись, у літах визвольних українських змагань деякі унрівські уряди не любили галичан і не переносили всього того, що їм щонебудь галицького нагадувало. Не любили вони дуже і самої галицької території. І тут знов не треба дивуватись, що зібрані тепер у Луцьку б. члени ріжних урядів УНР не люблять ні галичан, ні галицького-українського духа, ні галицьких організаційних цінностей, ні галицьких засобів політичної боротьби, ні навіть галицької території. А не люблять вони цього всього тимбільше, що не переносить того і їхній теперішній керманич, інспіратор та хлібодавець.

Ось звідки пішли ті волинські „купальні обряди“, які виявились у топленні „Просвіт“ тільки тому, що в Галичині є „Просвіти“, у топленні кооператив, які належали до львівського Р. С. У. К. і накінець у топленні у тихих волинських водах усього того, що не вийшло з круга певних „леестровиків“. Щезає український національний дорібок на Волині, а „леестровики“ радуються, що стало по їхньому, тобто що сталось так, як цього бажав їхній керманич та інспіратор.

Ах, невже на Волині нема інших українських громадян крім „леестрових“? Невже ці громадяни не можуть зорганізовано протиставитись ганебній „роботі“, точніше моральній розпусті, яку персоніфікують, сіють та защіплюють на „тихій волинській землі“ певні „реєстрові гвардисти“?

Коли приглядаємося життю волинської національної еліти, що стоїть і хоче стояти на позиціях незалежної української національної політики та громадської праці, то дивуємося її інерції, її безініціятивности, її нескосолідованости та розпиленню. Бож крайня пора, щоби незалежна волинська національна українська еліта вже раз сконсолідувалася, крайня пора, щоби вступила в живий контакт з населенням, яким опікуються тепер єдино майже тільки комуністи, крайня пора, щоби почала проявляти громадську ініціятиву, крайня пора, щоби вийшла зі стадії цілковитого пасивізму та інерції та почала плянову працю на всіх відтинках життя.

Коли цього не буде, то волинські „тихі води“ цілковито зіпсуються від застою. Щож до „леестрових“, то їхня бута, їхній „інспірований“ „громадський та політичний полет“ можуть щезнути із лиця землі безслідно та незамітно, коли тільки цього захочуть їхні пани. Така доля всіх „леестрових“. Одначе цього моменту не можна вичікувати з заложеними руками. Далеко краще боротися при допомозі реальної, позитивної та конструктивної праці з тим їхнім нездоровим задухом, який вони вносять у здорову українську національну атмосферу. Волинські національні патріоти і робітники розрухайтесь, сконсолідуйтесь і приступайте до праці! Усувайте „леестрову“ задуху з усіх усюдів, з усіх сіл і хат. Бо одиниці, які це роблять консеквентно й одиноко, без ширшої підтримки далеко не зайдуть. Вони від задухи теж зможуть задчадитись.

Країна нужди і голоду.

(Від нашого кореспондента).

(Докінчення.)

Париж, початок серпня 1932.

„Введення цих принципів у життя завдало смертний удар японській торговлі в Китаю. Японське міністерство торговлі й промислу констатує, що Японія тратить свої позиції в Китаю на користь Великої Британії і Зединених Держав. Так упав японський вивіз у Китай на 40 процент у порівнанні з 1930 роком, на 55 процент у порівнанні з 1929 роком.

„Від жовтня мин. р., себто від початку манджурської виправи це повільне пониження японської торговлі приняло катастрофічні розміри; в порівнанні з відповідними місяцями попереднього року вона падала в жовтні на 65 проц. нижче, в листопаді 79 проц., в грудні 80 проц.“

Банкротство Німеччини 1931 р. і залишення золотої валюти Англією завдали нові важкі удари японському вивозові. Останнєж особливо скрізь там, де — як у Сх. і Південній Африці, в анґл. Індіях і в Австралії — Японія вже й без того стояла у важкій конкуренції з В. Британією. Протияпонський бойкот, який раніше (перед Шангаєм) обхоплював лише Північний Китай, згодом поширився й на південний тай на всі південні моря, на яких перемагає вплив китайської торговлі. Сінґапурська торговельна палата (в китайських руках) „збирає великі суми грошей на організацію зажертої протияпонської боротьби; взаємини торговельні з Японією стоять під загрозою оконечної ліквідації“.

Число безробітних зростає безупинно. Є вже більше міліона безробітних, що не одержують ні сотика підмоги, бо по японським законам доволі було працювати три дні в році, щоби не бути признаним за безробітного.

„Коли нужда по селах величезна, то по містах вона не менша.. Вона царює скрізь. В обличчю її легко зрозуміти зростаючу неxіть мас до пануючої кляси і до режіму, що безсилні зарадити лиху.“

До всього цього слід додати, що й рани, які завдали Японії недавні катастрофічні землетрясення і викликані ними пожари великих міст, досі ще не вповні загоєні.

Ще й не треба забувати, що нема ніде в світі соціяльних відносин і клясових противенств таких неймовірних, як у Японії. Країна ця вскочила раптом у жорстоко-капіталістичний період, з усіми його соціяльними невигодами (маси промислового пролетаріяту), зберігаючи при тому старий феодальний лад. Це щось в роді новітньої промислової Америки, відданої під владу феодальної шляхти, що зубами держиться своїх середньо-вікових родових привілеїв. Найбагатші в світі (багатші від Рокфелерів і Морганів) капіталісти тай упривілеєні вельможі з одного боку, безправний пролетаріят міський і безземельне, понад голови задовжене селянство (земля належить до шляхти, а селяни її тільки винаймають) — з другого.

Розвідка (перша) кінчиться словами: „Що закриває перед нами майбутність цього народу, якого теперішність уже така темна?“

Друга розвідка має заголовок: „Політичні злочини“ тай приносить досі в Европі невідомі розкриття й подробиці про розгалужені по цілій Японії терористичні орґанізації. „Політичні вбивства стались крайнім висловом народнього невдоволення та свого роду засобом безпосередньої участи в управі країни. Політичне вбивство сталося там відрухом, яким патріот полекшує своє сумління і звільняє свою країну від злодійного ярма правлячої верстви. Політичне вбивство віддавна було у японських звичаях. В останніх часах скількість його живо росте..“

*

Автор розвідок, з яких ми оце дещо (далеко не все) переповіли, не робить ніяких висновків — він лишає їх читачам свого тижневика: це буде відро зимної води на їх голови, які досі вколихувалися рожевими леґендами про японське здоровля й міць тай сподіванками, що від японського Сходу („із Востока“!) прийде оздоровлення рака соціяльної революції, що через більшовицьку Радянщину розпросторює свої парости на весь міщанський лад і капіталістичний устрій світа. Славний американський журналіст (протисоціялістичної краски) Нікерброкер, який в останніх роках відбув довші дослідні мандрівки по цілій Европі (він володіє також німецькою і російською мовами) в одній із своїх недавніх книжок, змальовуючи голодарську нужду німецьких безробітних, характеризував її як щось іще страшніше, ще голодніше, ще безнадійніше від недоїдування і хронічного полуголоду радянської людности — з тією фактичною і психольоґічною ріжницею, що в Радянщині недоїдання загальне й вселюдне, так сказатиб „здемократизоване“, а в Німеччині голодування — тільки привілей міліонової армії безробітних, що завидним оком дивляться на багацтва й „роскоші“, серед якої, мовляв, розкошують „буржуї“, „юнкри“ і капіталісти. Французький обсерватор Японії вивів перед нашими очима безодню терпінь японської маси — коли це можливе, ще важчим від терпінь міліонів безробітних Німеччини.

Значить: Ex Oriente Lux?

До наведеного треба ще додати одну подробицю — якою „подробицею“ можна назвати щось

суттєве, щось просто фатальне, а саме: японська стопа народня — одна з найбільших в світі — близько 2 міл. річно нових губ для прокормлення; религія й звичаї стоять там на перешкоді всяким спробам „мальтузіянізму“. Натомість японська батьківщина — розмірно тісна і малородюча. Еміграція, і то масова, являється одиним можливим ліком для Японії. Одначе лік цей — тільки теоретичний. Бо куди еміґрувати десятков міліонів японців? Сибір і Манджурія для японської маси не то не підхожі, а просто убивчі. Вирощена від споконвіку в поміркованому й, головно, вохкому кліматі своїх островів раса японська видів і погибає не то в Сибірі (на яку аж по Урал мають оскому японські імперіялісти й капіталістичні підприємці), а й у Манджурії, за яку тепер ллється кров: нема там, значить, ліку на катастрофічну японську перелюдненість. Клімат південного Китаю підходив би японцям, але це країна і так перелюднена, тай ні В. Британія, ні Америка, ні сам Китай на японську кольонізацію не згодиласьб. Ще краще підходив би японцям клімат Індо-Китай і маляйських островів — та там стоїть французька, британська, голяндська стопа. Як дивиться Америка на японську еміграцію до Каліфорнії (з дуже підхожим їй підсонням), а навіть до середньої й південної Америки — загально відомо. Отже залишається — що?

Манджурська виправа? Вона в найкращому разі моглаб розкрити простори для японського промислу й звернути йому частину втрачених ринків у Китаю, але на перелюдненість Манджурія — не зарада. А крім того це — покищо лише дуже сумнівна авантюра. Ще більшою авантюрою, і ще безконечно сумнівнішою, була би війна з Совітами, на яку частина російської (й української) бідноти покладає чи то пак — ще недавно покладала) такі надії.

Людство, світ цілий нині важко хворі. І є такі соціяльні, політичні й інші трудноці, недуги, ускладнення, тощо, на які розвязки немає. Хіба що назвемо розвязкою — смерть.

В. П.

Гаський присуд у користь Литви.

Міжнародній мировий трибунал у Гаї видав присуд у мемельській справі, признаючи, що ґубернатор має право усувати з уряду президента директоріяту у випадках, що грозять нарушенням суверенности Литви. Одначе зложення з уряду президента директоріяту не потягає за собою уступлення інших членів директоріяту. Трибунал признав, що усунення Бетхера було згідне з правом, подібно згідний з правом був факт утворення директоріяту Сімайтісом. Зате суперечний з правом був факт розвязання сойму, який відмовив довіря Сімайтісові.

—o—

Ліквідують революцію в Еспанії.

В цілій Еспанії поліційна влада перевела численні арештування в монархістичних колах. М. і. арештували Хозе Прімо де Рівера, сина б. диктатора, коли хотів перейти французьку границю. Багато осіб, між ними ген. Сан Хурія арештували на границі портуґальській. Крім того закрито всі часописи монархістичного напрямку. В Барцельоні панував спокій. Всі публичні будинки вивісили республиканські і каталонські хоругви, даючи вислів вдоволення, що монархістичний замах не вдався.

Кортези приняли проект закону, що управнює уряд усунути з посад усіх службовців, цивільних і військових, неприхильно настроених проти республики. Комісар уряду при військовому трибуналі, що буде розглядати справу повстання, має зажадати кари смерти для багатьох обвинувачених.

—o—

Револьта політ. вязнів.

ЧЕРНІВЦІ, 12. 8. ПАТ. В тутешній вязниці вибухла револьта політичних вязнів, викликана забороною вести власну кухню. На цьому підкладі прийшло до конфлікту між увязненими комуністами і вязничною сторожею. До вязниці прийшли численні відділи поліції, що привернули спокій.

Кількo є національних меншостей у Румунії.

Року 1931-го видав університетський професор д-р Вільгельм Вінклер, директор Інституту статистики меншостевих народів при університеті у Відні, книжку під заголовком: Статистичний підручник европейських національностей. На сторонах 227 до 233 подає ця книжка статистику Румунії щодо національностей. На самім початку говориться там:

В Румунії не було ще після війни народочислення, котре би обхоплювало всю територію. На Буковині було народочислення 1919-го року, в колись до Мадярщини належних землях 1920 року, для старого реґату є тільки народочислення з 1912 року, для Бесарабії російське народочислення з 1897 р., а для нової Добруджі болгарське народочислення з 1910 р. Тому в розділі національностей у Румунії є такі оцінки, які звичайно дуже відмінні одні від других.

В нашій статті держимося оцінки мадярського борця за права національних меншостей у Румунії тому, бо вона найближча до правди. В році 1930 було в цілій Румунії загальне народочислення. Але воно ще не оголошене і при румунських порядках ледви чи й закінчаться коли всі обрахунки. Не спішаться, бо нема грошей, а може ще й тому, що бачать, як некорисно для одностайно-румунської держави випадає число національних меншостей.

Е. Якабфі подає у своїй праці з 1923 року число **малярів** на 1,800.000, себто 11.6 проц.; **німців** на 800.000, або 5.3 проц.; **жидів** на 600.000 або 3.7 проц.; **українців** на 1 міліон або 6.6 проц.; **болгарів** на 340.000 або 2.2 проц.; а всіх **інших національних меншостей** на 580.000 або 3.6 проц. Числа ці ми для газетної статті заокруглили, бож це тільки оцінювання.

Самих румунів обчислює Е. Якабфі на 67 проц. всього населення. **Число українців відповідає дійсности.** Число жидів, здається, трохи більше, ніж він подає. В кожному разі національні меншости в Румунії творять одну третину всього населення й повинніб мати і відповідний своїй чисельности вплив на хід державних справ. („Час“).

Румунський король приїде до Черновець.

Місцева преса повідомляє, що перший приїзд короля Карла до Черновець від часу його вступлення на престіл остаточно рішений. Кор. Карло приїде до Черновець в днях 8. до 12. вересня ц. р. На приняття короля роблять вже тепер приготування. В часі його побуту відбудеться відкриття місцевого летунського майдану.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 14. СЕРПНЯ 1932.

С. ГАЙДУЧОК.

В ярах і печерах Поділля.

(Продовження.)

Огортає нас приємний холодок. При світлі свічок та ацетиленової лямпи йдемо закрутами 450 метрів довгого коридора. На зов провідника часто схилюємося. В одному місці Дануся пробує головою відбити кавалок ґіпсу. Вже потім провідник не потребує їй пригадувати: „вважати на голову!“

Якихсь несамовитих вражінь у мене нема. Зате душа радується тою красою, яку земля так ваздро скрила у свому нутрі.

Стіни покриті гладкими таблицями ґіпсу чи міки, а то й алябастру. Блищать, заломлюють світло і міняться казковими барвами. Око любується вицвітами ґіпсових кришталів, якими засіяні стіни поод. кімнат. В них часом коридор поширюється. Великанськими гронами білого винограду повсаджувалися кришталі на повалі, стінах. Частенько на боки ведуть бічні хідники, покищо недосліджені. Повних півтора години оглядаємо побіжно салі, проходи, подивляємо красу природи. Заразом запізнаємося з назвами поодиноких кімнат-саль; деякі з них і дванацять метрів заввишки.

Є там кімнати Орловіча, Савіцького, Кунцека й інших. Нема тільки салі одного, а саме: Клима Ґутковського!

Поминаю, чи доцільно воно називати салі назвищами хочби яких заслужених людей; але вже як так, то сподіюся, що при найближчій нагоді не забудуть і за салю К. Ґутковського.

Мені здається, що дібрані характеристичні назви для поодиноких саль більше споминів у душі туриста залишать, як дотеперішні назви. Подібних назв до війни не стрічав я в Постоппі, хіба може тепер, як перехрещено її на „Постумія“. Показує нам провідник і кімнату Мельцера, або т. зв. „Каплицю“. Там править парох раз у рік богослуження.

От тому кілька днів була відправа, то понад 300 людей було в печері — пояснює провідник. Від себе додам: церква має на це право сервітуту.

Виходимо на сонце, бо на довгий побут чи дослід печер ми не вибиралися.

IV.

Заходимо в потоні соняшного світла до ґазди Германа, де кожне з нас чимсь іншим захоплюється. Я квасним молоком, д-р Лев водою, а Дануся дальше народнім строєм.

— А та вода на очі помагає — каже наш ґазда. — Вмитися два, три рази і поможе.

Не диванця. Чути її сіркою, тож нічим zincum sulphuricum — пояснюю.

А сірку несе зі собою, бо перепливає ґіпсові поклади і її розпускає в них.

Там вже добре сполудня пускаємося в дальшу дорогу. Йдемо збочем яру Циганки на Худівці. Доволі каменисті збоча — це марні пасовиська для худоби; а що на верха — це по найбільшій части поміщицькі лани.

Сходимо в яр Ничлави. І знова верхи яру глядять на нас своїми ґіпсаками чи зломами каміня.

Відпочиваємо в гурті ґаздів з Худовець біля читальняного дому, який викінчують. У всіх на язиці одно: кріза. Будують з сирої цегли, бо інший матеріял дорогий. Цеглу роблять так, що глину мішають з соломою, витискають формами і сушать. Кажуть, що хати теплі й не вогкі.

Приємним холодком попід ліс із чисто карпатськими зворами подаємо на нічліг у Шупарку. Плита „незнаного жовніра“ при дорозі, прегарний читальняний дім і кооператива та поганий нічліг на ячміниці.

Цікавляться, чи ми „з мусу“ так ходимо. Себто іншими словами: чи ви шпіони?...

Йдемо на Новосілку Костюкову серед погідних піль. Возять конюшину, яку вяжуть у вязанки, бо менше обтрясається. Сапають біля ланів панської кукурудзи, а там ми й не счулися, як взяли розпалений сонцем горбок. Понеслися зором над яр Дністра, оглянулися на ґаимси й лучі Мушкарівки, з яких по словам стрічного ґазди добувають „галабастер“ і скотилися в Новосілку Костюкову з її баштою серед села.

Перед полудневим сонцем скрилися ми до о. Боярського. Гостинно нас приняли, бож його син сокіл, як і ми, оглянули гарно розмальовану церкву і вже возом підвіз нас о. Боярський до Монастирка.

V.

Замерехтіли зеленю омаєні ґаимси яру Серету і ми спинилися над самим селом Монастирок біля каплиці.

Опроваджує нас о. Боярський і завдяки йому багато нам розясняється.

— Отсе мав бути жертівник — показує велику плиту.

— А цим рівцем стікала кров у збірник, що його переробили черці на кропильницю і надали вид хреста, видовбаного в камені. Оглядаємо печеру під нависом. Він підпертий стовпцями з камяних плит, наложених одна на одну.

Показує нам отвір, яким на випадок нападу рятувалися черці.

Прегарне місце. В низ вид на село, що приліпилося під стіни яру ластівочими гніздами, а поза рікою блестять каменисті обриви яру, глядять двома отворами до нас. Туди лазив д-р Ю. Полянський і познаходив якісь ножики з часів камяної доби.

Запізнаємося з проф. Бауером. Як сам каже, він „райхсдайтше“. Просить відчитати йому написи на жертвеннім камені.

Нема-то, як німецька докладність! Ми булиб над написом не надто застановлялися. Відчитують о. Боярський і д-р Лев. Усі відтак приходять згідно до твердження, що напис відноситься до покинення Монастирка черцями. За ним промовляє й дата: 1772 рік. Напис кирилицею. А другий напис на верху каменя (верхній на грани) — це напис якогось прогульковця з 60-их років м. ст.

Дивується проф. Бауер, що такими місцями, як яр Серету, Монастирок наука не займається систематично. Кидає погляд, що не самі ріки врізалися тими ярами в свою дорогу, але й люди ці мусіли також тут попрацювати (подібний здогад висловлює Е. Сіцінський у свому творі „Нариси з історії Поділля“, ч. І. про річище Смотрича).

Оглянувши каплицю, діпнавшися, що в бідненькому селі школи донині нема, розпрощалися ми з щирим о. Боярським (Дануська аж розплакалась) і потягли на Вільче Золоте.

(Докінчення буде.)

Замикають і ліквідують!

Замкнення Повітової Просвіти у Кремянці і 110 її читалень. — Закриття коопер. крамниць.

Перед кількома днями відділ поліції окружив у 2. годині в ночі помешкання Повітової Просвіти у Кремянці, яке за допомогою шлюсаря отворив і розпочав ревізію. Небавком після того члени Ради Повітової Просвіти у Кремянці дістали таке письмо з кремянецького староства:

„Do Zarządu Powiatowego T-wa „Proswita" w Krzemieńcu. Ze względu na bezpieczeństwo publiczne, zgodnie z art. 28 Rozp. Kom. Gen. ziem wsch. o stowarzyszeniach i związkach, zawieszam działalność T-wa „Proswita", oraz wszystkich jego czytelń na terenie powiatu. Od niniejszej decyzji przysługuje Zarządowi prawo odwołania do P. Wojewody w ciągu dni 14. Starosta Powiatowy St. Czarnecki".

Всі акти і касові книги поліція забрала з собою включно з фотографіями просвітянських гуртів, курсів і т. д. і в год. 11 веч. замкнула й опечатала помешкання Повіт. Просвіти. В тому самому часі поліція перевела ревізії і замкнула й опечатала всі читальні в повіті.

Повітову Просвіту у Кремянці замкнуло староство тимчасово („завішення в діяльности") разом з усіма читальнями в числі 110. Крім цього — як нас повідомляють староство замкнуло також усі кооперативні читальні, хоч вони були наскрізь самостійними установами і не мали ніякого організаційного чи правного звязку з Повітовою Просвітою. Цей факт вказує зовсім ясно на те, що йде тут не про „статут" Повітової Просвіти і не про якусь „публичну безпеку", а тільки й єдино про замкнення всякої української освітньої установи.

Тут треба ще зазначити, що в деяких селах поліція виперла з хати-читальні господарів, які в ній мешкали. Опечатуючи таку мешкальну хату, поліція примусила господарів з жінками й дітьми дуситися серед літньої спеки в малих кухнях чи в тісних ванкирах.

Проти того рішення староства Рада Повітової Просвіти у Кремянці внесла рекурс до воєвідства. Але після того, як на Волині заіснувало т. зв. „дубенське право", після того, як недавно розвязано в подібний спосіб Повітову Просвіту в Луцьку, треба думати, що рекурс нікого не поможе, бо само староство чейже такого важного розпорядку не видавалоб. Це політика — на Волині дуже добре відома.

*

Одночасно з цією акцією пішла у Кремянеччині також акція за ліквідацією українських кооператив. Так кремянецьке староство, слідом за іншими на Волині, вислало недавно до цілої низки кооператив на своєму терені розпорядок, у якому вимагає предствалення на затвердження плянів і зложення „коштів комісійного доходження" в сумі від 80 до 150 зол. (в нинішніх часах!). В першу чергу дістали цей розпорядок ті кооперативи, що організаційно тяготіють до Повіт. Союзу у Збаражі.

Покликуючись на 14. статтю промислового закону, кремянецьке староство надіслало вже листи про закриття крамниць українських кооператив, членів Р. С. У. К., у селах: Корначівці, Вербівці, Лопушному, Буглові, Колодному, Малій Раківці і Печорній.. Інші кооперативи ждуть на свою чергу.

—o—

Чим багата Ґренляндія?

Усім, здається, відомо, що на основі ухвали норвежської державної ради норвежське правительство взяло в своє посідання частину південно-східньої Ґренляндії, а саме смугу між 60.3 і 63.4 ступнем північної геогр. ширини, саме там, де минулого року працювали норвежські експедиції. Ця ухвала є до деякої міри відповідю норвежського правительства на цьогорічну данську наукову експедицію, яка обіймає саме згадану смугу, а якій данське правительство надало дуже широкі права. Одночасно ця ухвала свідчить про те, що економічне значіння (ловля риб і тюленів та правдоподібно поклади вугілля!) східньої Ґренляндії в останніх часах помітно зросло.

Тоді, коли східня Ґренляндія майже незаселена, західня викаже біля 15 тисяч ескімосів населення побіч дуже нечисленних европейських духовників, учителів і урядників, що туди замандрували. Еміграція в Ґренляндію, як також торговля з Ґренляндією, є монополем данського уряду, себто не кожному вільно поселюватися в Ґренляндії і не кожний сміє торгувати з Ґренляндією. Таким чином данське правительство сподіється охоронити ескімоське населення перед вимиранням.

Економічне значіння західнього побережа Ґренляндії зросло щойно від 1924 р. себто від часу, коли норвежський дослідник д-р Гйорт, фаховець у справах риболовства і рибного господарства, ствердив, що пролив Девіса, який відділює західню Ґренляндію від краю Баффіна в Північній Америці, є незвичайно багатий рибою. А саме в червні кожного року завляються в цім проливі цілі маси вахні та скоивра (камбали). Цих риб є така велика скількість, що рибацькі кораблі можуть протягом кількох годин наловити їх 100 до 200 сотнарів. І саме задля такої великої кількости ця ловля риб оплачує, бо час ловів короткий: 2 до 2.5 місяців.

Зараз після основних дослідів д-ра Гйорта явилися в 1925 р. в проливі Девіса норвежські (біля 30), французькі, американські і англійські риболовні кораблі. Один норвежський корабель зумів протягом 17 днів наловити біля 5 тисяч сотнарів риб, які відтак продав в Европі. Зате ближче берегів західньої Ґренляндії риб вправді менше, але й тут ловля їх виплачується. Тут займаються нею ескімоси, що на своїх малих рибацьких човнах швидко перепливають численні фьорди. Чужим кораблям займатися ловами риб при західнім побережі Ґренляндії не вільно. Заборонили їм також причалювати до берегів Ґренляндії, набирати поживи і вугілля та складати тамже риби. Це все зроблено в тій цілі, щоби охоронити ескімоське населення. Тільки рибалкам з данських островів Фарерів вільно причалювати і ловити тамже рибу. Виїмок цей зробили данці з тої причини, що рибалки Фарерів мають за мало приходів із ловлі риб біля своїх власних берегів. (Фарери положені між Великою Британією і Ісляндією). Вони тепер мають свою пристань на західнім березі Ґренляндії, куди запливають їхні малі судна. Звичайно працює там 30—40 фарерських моторових суден, які можуть наловити річно біля 5000 тон риби.

Цілком інакше представляється справа на сході Ґренляндії. Тут маємо тільки дві малі ес-

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 14. СЕРПНЯ 1932.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

„Історія людства" для всіх.

(„The Story of Mankind" by Hendrik van Loon. Garden City, New York, ст. 504.)

Неодна інтелігентна людина пропонувала нераз другій написати отак собі популярну книжку з її спеціяльности, пересвідчена, що це легше, ніж написати книжку наукову. І досі в нас не знають, що популяризувати знання можуть тільки справжні вчені, які поглибили свій предмет не тільки до джерел, але й до фільософічної аналізи понять, якими дана наука орудує.

Якби в нас найшовся видавець, що хотів би обдарувати загал корисною книжкою, то „Історія людства" Гендріка фан Льоона могла би стати зразком, як виглядає така популярна книжка, що заступає сотні фахових, важких, мов фоліянти неперетравлених матеріялів.

Гендрік фан Льоон голяндець, що 30 літ тому виемігрував юнаком до Америки і там, наскрізь американським способом, добував собі освіту за становище. Із рідної країни привіз він зі собою хист до історії, ріжних наук і мистецтва. Як журналіст побував у російсько-японській війні, в Америці хапався ріжних практичних занять і став навіть учителем історії. Та коли шкільна влада подякувала йому за його виклади, ведені наскрізь самостійно, незалежно від офіціяльних підручників, він рішив показати, як повинен виглядати короткий, популярний і освітній підручник історії. Єдина історія, гідна того, щоби вчити її молоде покоління — це історія культури. У 1932 році повторяють залюбки цю фразу шефи освітніх міністерств і голови комісій від видавання шкільних підручників, а проте у шкільних історичних книжках далі більше місця займають дурні коронованї голови, які випадково попали на престол або державні розбишаки та посіпаки, ніж фільософи, мудрі ріжних епох і народів, здобутки ріжних наук, мистецтв, промислу, епохальні відкриття та могутні ідеї, що прояснювали темряву повільного людського розвитку.

Гендрік фан Льоон у трьох інших своїх книжках: в історії Америки („Від Колюмба до Куліджа"), у студії про Рембрандта і біольогічно-психольогічній студії „Перемножена людина", так само, як і в отій, не скриває своїх поглядів, якими змальовує шляхи збірного та індивідуального розвитку людини. Він ні трохи незахоплений збірними осягами людства після міліонів літ — остання війна — це для нього доказ, що людина мало скористала з сяйва наук та релігій. Та він і не песиміст; навпаки, згідно з ідеями Дарвіна та Еразма з Ротердаму, що переплелися дивно із впливом Анатоля Франса та Текері, що стали улюбленими авторами його молодости, він зберіг віру у можливість людського поступу, хоч далекого та повільного.

Автор, що за 30 літ свого життя передумав багато над тим, як творяться ідеї і якими шляхами впливають вони на людину, сам в окремім розділі розяснює, які ідеї заважили на його світогляді, яку велику ролю відограло в них первісне середовище, де виховався, його расове та родинне походження, його особистий смак і чимало інших придбаних рис характеру, що завсіди рішають у історика про те, що він ставить на першому місці, що звеличує, у що вірить і що ненавидить.

Нема в його книжці сотні імен королів, нема окремих сторінок, присвячених ріжним країнам і народам. Фан Льоон не мав наміру робити „конспекту" з істнуючих історичних підручників або придумувати таблиць, що визначували би ріжним національним, державним та індивідуальним величинам окреме, менше-більше справедливе місце. Він хотів відповісти якомога коротко на питання: які етапи пройшло все людство від хвилини, коли появилася на землі перша людська істота, аж до XX-го віку, коли людина не перестала придумувати засобів, як найлекше боротися із природою, щоби запевнити собі найприємніші умовини істнування.

Незвичайна вартість цієї книжки в тому, що фан Льоон єднає зрозуміння для явищ матеріяльної культури зі загальними ідеями. Він показує нам, яку ролю грають у боротьбі з природою технічні здобутки і як розвиток народів та держав залежить від ширини розуміння життя — від світогляду. Дати картину розвитку людства від пів міліона літ перед Христом до 1922 року можна тільки схематичною таблицею з німими цифрами або тією живою методою, яку вибрав голяндський американець, що на 500 сторінках сам зупиняється при великих історичних подіях із запитом: чи справді вони великі і справді „історичні" у значінні сил, що творять культуру?

Безліч ілюстрацій, начеркнених самим автором, пером, наче в зшитку школяря, що хоче запамятати найважніші риси із безладної картини, ілюструють одночасно його методу. Одна гора — це Термопілі, одна тінь — це Наполеон, одно полумя — смерть Івана Гуса.

Фан Льоон при кожнім великім винаході натякає одним словом на його звязок із загальним розвитком; при кожнім моменті, коли світська та релігійна влада переслідувала геніїв-учених, показує, як цей розвиток ішов пиняво і коштом яких зусиль; при кожній збірній різні, що йшла під гаслами буцім-то якогось ідеалу, відкриває нам неодну справжню причину т. зв. „історичних подій": короткозору жадність, первісну ненависть, усі низькі інстинкти наших печерних предків, що вилізали зпід псевдокультурної політури.

Фан Льоон кінчить огляд людських перемог і упадів подвійною усмішкою — іронії та співчування. Ці дві египетські богині, Ізис і Нефтис, єдині, на його думку, дозволяють спокійно оцінювати людські вчинки. Іронія, у старовинних египтян, має добрячу усмішку, однаково лагідну для людських слабощів і промахів, як і спочування.

Обі ці усмішки злилися в одну, коли фан Льоон оповідає нам, як дітям, чому всі творці історії лишились досі, наче безсильні, уперті діти, супроти одного великого їхнього завдання: зробити людей свобідними та щасливими.

кімоські оселі, а саме одна в Ангмаґсалік під 66-им ступенем північної геогр. ширини, а друга ще менша 10 ступнів більше на північ. Зате ця частина східнього побережа Ґренляндії, що лежить найближче острова Ісляндії і тягнеться яких 300 кільометрів, є цілком незамешкала. Навіть в літі це побережа завалене кригою (туди пливе полярна струя!). Тільки від часу до часу вода при побережі свобідна від криги і тоді можуть туди пливсти рибацькі кораблі. Нині запливають туди тільки норвежські кораблі, що появилися тут уперше в 1847 р. Від цього часу зявляються в східній Ґренляндії щорічно норвежські рибацькі кораблі, а від недавна що-осени спеціяльні норвежські експедиції на моторових суднах. Ці експедиції тревають часом і два роки. Займаються вони ловами на всякого роду тюленів (фок), медведів, білих і синіх лисів та на волів-пижмоцців, що їх нерідко везуть живими аж до Европи, якщо тільки самій експедиції удасться туди вернути, що однак не завсіди лучається.

Одна така експедиція приносить біля 60 тисяч норвежських корон (понад 100 тисяч золотих) зиску так, що в 1925 р. Норвеґія заробила на своїх експедиціях 7 і пів міліона корон (біля 15 міл. золотих). Нині цей зиск зменшився, зате від 1929 р. розпочалася на східнім побережі Ґренляндії правильна риболовля, бо виявилося, що і це побережа дуже багате вахнями, сковирями і оселедцями. З цього видно, що і ця опущена смуга надається до економічного використання. А використати її можуть тільки норвежці, що мають в тій ділянці великий досвід і призвичаєві до суворого полярного клімату. *А. Л.*

——o——

З документів часу.

„Фахові“ поради сільського учителя-поляка в справі науки української мови.

В наші руки попав **„Referat“** p. Władysława Zułczyńskiego, який далі дослівно друкуємо. Зміст цього „реферату“ такий вимовний, що ніяких коментарів до нього не даємо.

„Po trzynastoletniem doświadczeniu — читаємо у рефераті — w niepodległej Polsce przychodzi nauczycielstwo w Małopolsce do przekonania, że młodzież nasza coraz gorzej włada językiem polskim jak w mowie, tak i piśmie.

Mimo wytężonej pracy naucz. trudno bodaj w przybliżeniu osiągnąć w szkole powsz. cel nauki jęz. polskiego, objęty programem Min. W.R. i O.P. Szukając przyczyn tego smutnego stanu doszliśmy do przekonania, że jedną z najważniejszych przyczyn tegoż, to stosunkowo bardzo wielka ilość godzin wyznaczona na naukę jęz. ruskiego, kosztem polskiego, jako państwowego, opanowanie którego jest głównym celem szkoły powsz. Języki obce nie wpływają na skażenie mowy polskiej w tym stopniu, jaki objawia się przy równoległem naucz. języka ruskiego, jako zbyt blisko spokrewnionego z jęz. polskim pod względem składni, słownictwa i wymowy, — wprowadzenie więc języka ruskiego w tej samej ilości godzin, co języka polskiego do szkół z polskim jęz. nauczania, które istnieją w środowiskach większości polskiej, utrudnia młodzieży opanowanie jęz. ojczystego w porównaniu z temi szkołami, w których jęz. ruskiego nie udziela się. Ta sama młodzież polska, znajdująca się na terytorjum innego Okręgu szkolnego, gdzie jęz. ruskiego nie uczy się — jest w tem szczęśliwem położeniu, że w większej ilości godzin pobiera naukę jęz. polskiego — wyniki nauczania są też o wiele lepsze.

W szkołach z polskim jęz. naucz. i obowiązkową nauką jęz. ruskiego równa ilość godzin jęz. ruskiego z jęz. polskim, jest zbędna, wystarczą bowiem 2 godziny tygodn. od II. kl. począwszy, — stwierdzamy to na podstawie długoletniego doświadczenia. (Okres przedwojenny — mniejsza ilość godzin na naukę jęz. ruskiego). W szkołach tych jest zawsze młodzież ruska w mniejszości, a w wielu szkołach niema jej wcale, — jakie więc okoliczności skłaniają nas do równoległego nauczania obu języków? Jeśli chodzi o młodzież posługującą się w domu jęz. ruskim, to dla zapewnienia jej nauki swego języka wystarczy 2 godz. tembardziej, że ta młodzież pobiera naukę religji w wymiarze 2 godz. tygodn. w swoim języku. Młodzieży polskiej, która w przyszłości może zajmować stanowiska wymagające znajomości jęz. ruskiego, ta ilość godzin (2 tygodn.) jest aż nadto wystarczająca, jeśli się zważy, że bardzo wielu funkcjonarjuszy państw. jest przydzielonych do Małopolski z takich okolic Rzeczypospolitej Pol., gdzie wogóle niema nauki jęz. ruskiego, jednak po krótkim zaznajomieniu się z tym językiem, spełniają należycie swe czynności. Ponieważ nabycie znajomości jęz. ruskiego nie przedstawia zbytnich trudności, równocześnie jednak w niższych oddziałach (II., III. i IV.) szkoły powsz. utrudnia naukę jęz. polskiego, należałoby zatem zaczynać naukę tego języka wtedy dopiero, kiedy młodzież opanuje dokładnie swój język ojczysty, a więc od kl. V. a tylko w tych szkołach lub klasach, w których znajduje się młodzież ruska — należałoby wprowadzić nauczanie jęz. ruskiego od kl. II. począwszy w wymiarze jednak 2 godz. tygodniowo.

Motywujemy to następująco: 1) Dziecko w II. kl. nie nabyło jeszcze należytej wprawy w mowie i piśmie w jęz. polskim, nauczanie więc na tym stopniu jęz. ruskiego utrudnia tylko naukę jęz. polsk., 2) przy dotychczasowym rozkładzie godzin olbrzymia część czasu przypada na przygotowanie, pisanie i poprawianie ćwiczeń (zadań). Z ogólnej ilości godzin na jęz. polski po odliczeniu świat. pozostaje 106 godz. w roku szkolnym na naukę jęz. polsk. — z tego trzeba odliczyć na zadania około 50 godz., gdyby nawet zredukować czas na zadania do 30 godz., zostaje około 75 godz. na wszechstronne opanowanie języka w myśl obow. programów. Czy w tym czasie można przerobić i przyswoić młodzieży ten materjał? Jak zaś wypadnie odpowiedź na to ważkie pytanie, po uwzględnieniu obecnych stosunków, kiedy na wypadek choroby nauczyciela, uwalnia się młodzież od nauki z powodu braku sił zastępczych, a przepełnienie klas nie pozwala na łączenie równorzędnych oddziałów. Tak dzieje się na terenie m. Lwowa, cóż dzieje się tam, gdzie jest tylko jedna siła naucz.? Na terenie Lwowa zachodzi wybitna różnica w opanowaniu jęz. polsk. w porównaniu z młodzieżą ze szkół, gdzie jęz. ruskiego nie uczy się wcale. Tu zaznaczamy, że jęz. ruski odznacza się trywjalnością wyrażeń, które wciskają się do mowy polskiej. Wymowa końcówek i przedechów w jęz. ruskim, ściemnia dźwięczność i wymowę jęz. polskiego. Ubóstwo i prymitywność wyrażeń i określeń jęz. ruskiego, wpływa ujemnie na bogactwo i różnorodność określeń jęz. ojczystego.

Nadto jęz. ruski przechodzi obecnie ewolucję i współczesny jęz. książkowy nie jest własnością narodu ruskiego, dlatego też nauczanie tego języka przynosi młodzieży naszej więcej szkody, a mało stosunkowo pożytku (przy nauce ortografji).

Opierając się na przytoczonych tu motywach i na uchwale W. Z. D. Ch. St. N. S. P. prosimy M: W: R: i O. P. o zredukowanie nauczania jęz. ruskiego do 2 godz. tygodniowo we wszystkich oddziałach szkoły powsz. a podwyższenie godzin nauki jęz. polskiego w kl. II. do 10, III. — 8, IV. — 6, V., VI. i VIII — tygodniowo.

* * *

Ось такі „реферати“ висилають до Міністерства Освіти галицькі учителі-поляки. Вони намовляють і переконують найвищі державні польські органи, що навчання „тривіяльної“ української мови в школі — абсурд.

——o——

З орґанізаційного руху.

СТУДЕНТСЬКА НАРАДА УГНІВЩИНИ.

Заходами виділу Секції Студентства в Угнові відбулася дня 28. липня ц. р. дискусійна нарада студентів Угнівщини у справі організаційно-громадської праці в повіті. Нараду скликано в порозумінні з Повітовим Народнім Комітетом в Угнові і треба ствердити, що цей почин обох названих організацій був дуже щасливий. Реферат про найактуальніші потреби повіту та можливости залагодити їх виголосив посол В. Кохан. Студентки і студенти з видимим зацікавленням вислухали цього реферату, по якому виязалася цікава й будуюча дискусія, а потім зібрані приняли обовязуючі постанови.

Дискусію започаткував абсольвент медицини д-р Воронка. Висказав він м. ін. погляд, що вину за відчуження молоді від старшого громадянства поносить у більшій мірі само старше громадянство, яке до молоді не старалося, так, як треба й у свому часі підійти. Нові часи — родять нові ідеї, для яких нема належного зрозуміння в деяких кругах т. зв. „старших“. А це головна причина непорозумінь. Але з другого боку однобічність у поступках молоді є часами також для загальної справи шкідлива і то не лише тепер, але й для дальшої будучности нації. Треба врешті ті недомагання українського національного табору передумати і вирішити їх по лінії змагань нації до кращого. Отаке становище всього студентства Угнівщини, яке виявилося в дискусії на цій нараді. В справі праці в усіх національно громадських товариствах заявилося студентство Угнівщини за конечністю такої праці і зобовязалося вести її по своїм силам якнайбільше інтенсивно.

Ухвалено такі резолюції:

1. Студентська Секція Угнівщини в інформативних цілях буде вдержувати тісний звязок з Повітовим Народнім Комітетом в Угнові та допомогати йому в загально-організаційній праці в повіті. Для цієї задачі вибирається відпоручника в особі п. д-ра Воронки, котрий від студентства буде брати участь у нарадах Повітового Народнього Комітету.

2. Жіночий гурток Студентської Секції Угнівщини поведе акцію за оснуванням в Угнові філії „Союзу Українок“, а по селах її кружків і для відповідного підготовлення цієї справи скличе жіночу анкету в Угнові.

3. Для втримування тісного звязку з повітовим центром виділ Секції буде двічі в місяці скликати до Угнова сходини студентства повіту і при цій нагоді уладжувати дискусійні говірки і т. д., щоб тим робом віднайти найдоцільніші можливости для переведення організації повіту.

Шлях праці, обраний студенством Угнівщини на цій нараді, треба щиро повитати. Вже хочби те одно, що не тікають від дискусії і признають усім приємливі засади у виміні думок, створює можливости тісної та корисної співпраці всього активу для добра не тільки Угнівщини але й загальної справи.

ОСТАННІ ВІСТИ

АРЕШТУВАННЯ ЛІКАРЯ Й АПТИКАРЯ.

В Бучачі арештувала поліція залізничого лікаря д-ра Баліцького та аптикаря Дембського. Обом закидають фальшування рецепт.

СЬОГОДНІ ЛЕТИТЬ ПІКАР.

БРЮСЕЛЯ, 12. 8. ПАТ. Національна фондація наукових дослідів одержала телеграму з Ціріху, що проф. Пікар другий свій лет у стратосферу виконає в суботу 13. серпня рано.

ПЕРЕД КОНФЕРЕНЦІЄЮ ГІТЛЕРА З ПАПЕНОМ.

БЕРЛІН, 12. 8. ПАТ. Заповіджена на сьогодні стріча Гітлера з канц. Папеном і авдієнція його у през. Гінденбурґа не відбулися. Сподіються, що Гітлер приїде до Берліна в суботу. Кажуть, що Гітлер, заскочений несподіваною ініціятивою центру в справі створення пруського кабінету, сам спричинив відложення розмов з міродатними чинниками, бо думає, що переговори на пруському ґрунті рішать рівночасно справу створення нового німецького кабінету.

БЕРЛІН, 12. 8. ПАТ. Бюро Конті видало такий комунікат: Авдієнція Гітлера у канцл. Папена відбудеться в суботу передпол. Представники нац. соціялістів кап. Рем і гр. Гельдорф були сьогодні в канцлера, щоби приготовити цю стрічу. У звязку з відмовою нац. соціялістів і німецьких націоналістів, щоби відбути в понеділок спільну нараду з пруською центр. фракцією, можливість парл. розвязки кабінетної кризи уступила покищо на дальший плян, зате зросли шанси для осягнення порозуміння з гітлерівцями на осн. президіяльного кабінету. Всі комбінації, подані пресою, комунікат уважає барометром настроїв і зазначує, що треба ждати висліду завтрішньої розмови канцлера з Гітлером. У нац. соц. колах кажуть, що Гінденбурґ прийме завтра на авдієнції і Гітлера.

РЕВІЗІЇ ТА АРЕШТУВАННЯ В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН, 12. 8. ПАТ. Сьогодні поліція в Берліні та багато пруських містах робила облави на комуністів. У Берліні сильні відділи поліції обсадили Лібкнехтів дім, в якім є центр бюра компартії. В льокалі ред. „Роте Фане“ та бюрах рев. професійних союзів і „Червоній Помочі“ сконфіскували обильний обтяжуючий матеріял. Підчас ревізії поліція окружила була будинок і заблькувала всі виходи. Причини ревізії держать у тайні. Також у Гамбурзі переводили ревізію в комуністичних бюрах і льокалях. Озброєна поліція обсадила центр. дім компартії та редакцію комуністичної „Гамбурґер Фольксцтґ.“ Точну ревізію перевели в ком. організ. „Протифашистівська Акція“. Облава є в звязку з викриттям поліцією в Гамбурзі осідку нелегальної боєвої комун. організації „Червоного Фронту“. В Кільонії перевели ревізію в бюрах компартії та вид. „Норддойтше Цтґ.“ Поліція сконфіскувала там багато літератури переворотового змісту та склад ґумових палиць. Перевели багато арештувань.

КРОВАВІ ПОДІЇ В СЕВІЛІ.

ПАРИЖ, 12. 8. ПАТ. Зі Севілі повідомляють, що юрба домагалася вчора, щоби на волю випустити вязнів. Ґубернатор позволив випустити лише одну катеґорію політ. вязнів. Юрба домагалася випущення всіх вязнів без огляду на політичні проступки. Це домагання ґубернатор відкинув. Прийшло до бійки з поліцією. Один поліцай був убитий, кілька осіб тяжко ранених. Є чутки зі Севілі, що провідник льокальної фашистівської організації Тічо покінчив самогубством, як довідався про втечу Сан Хурія. В Санта Фе юрба підпалила касино зем. власників. У стрілянині був один убитий, три тяжко ранені. Сьогодні кинула пристань Гуельва канонірку „Лаврія“, на якої чердаку є кількох генералів, м. ін. син ген. Сан Хурія, який втікав із батьком і його з ним арештували.

Біржа.

Грошева біржа.

Бельґія 123.80, 124.11, 123.40; Голяндія 359.30, 360.30, 358.40; Льондон 31.05, 31.30, 30.89; Ню-Йорк чеки 8.921, 8.941, 8.901; Ню-Йорк тел. 8.920, 8.946, 8.906; Париж 34.97, 35.06, 34.88; Прага 26.39, 26.45, 26.33; Швайцарія 183.30, 184.33, 183.47; Берлін 212.30.

Французько-польське торг. порозуміння.

Розмови, ведені між делегаціями Польщі й Франції про важні господарські справи скінчилися успішно. Сьогодні у французькому міністерстві торговлі і промислу підписано польсько-французьке торговельне порозуміння, яке урегульовує найважніші справи, що торкаються торговельних оборотів між обома державами.

Японія грозить виступленням зі Союзу Народів.

Англійська преса в повідомленнях із Токіо й Шангаю обговорює широко події на Далекому Сході. Часописи зазначують, що Стімсон у розмові з японським амбасадором у Вашингтоні заявив знову, що Злучені Держави не признають верховлади Японії над Манджурією та готові співпрацювати зі Союзом Народів задля виконування пакту Кельоґа. Консервативні англійські часописи уважають виступлення Японії з Союзу Народів можливим і стверджують, що ця евентуальність викликує занепокоєння в женевських колах. Японський уряд дав виразно до зрозуміння, що рішиться на цей крок, ослики Союз Народів прийме становище Стімсона в манджурській справі і виступатиме проти постулятів Японії.

—o—

Новий румунський уряд.

Провідник національ-цараністичної (селянської) партії Вайда-Воєвод утворив новий румунський уряд в такому складі: президія і міністерство справ Вайда-Воєвод, скарб Міронеску, внутрішні справи Міґаляке, міністерство війни Самсоновіч, справедливість Поповіч, торговля Маджару, рільництво Нітеску, освіта Дімітрінеску, праця і гигієна Йоаніґеску, комунікація Мільо, міністерство для Бесарабії Галіпа, мін. для Трансільванії Гатіґан. Новий уряд зложив в королівському замку присягу.

—o—

По широкому світі.

— Бюджет Зл. Держав за липень ц. р. замкнувся дефіцитом у висоті 263 міл. долярів, або на 61 міл. більше, ніж за той сам час торік.

— Швайцарська влада заборонила носити на терені Швайцарії „брунатні сорочки", що є одностроєм гітлерівців.

— Румунія дістає від консорції швайцарських банків позичку у висоті 50 міліонів швайц. франків.

— У звязку з ювилеєм ченстоховського монастиря прибуло до міста поверх 150 тисяч прочан.

— Параґвайський уряд відкинув пропозицію перемиря з Болівією, доки болівійські війська не залишать трьох фортів на території Ґран Чако.

— В Сирії вибухли заворушення безробітних, що граблять крамниці, які продають шовк, спроваджений з Японії.

—o—

Нова фільмова компанія.

(УП). В Амстердамі заложили нову фільмову компанію під іменем Інтернаціонале Айдофон. Ця компанія заложила вже декілька філій по европейських центрах, між іншими в Берліні. Акційний капітал компанії виносить 1.700.000 голяндських ґульденів. Президентом компанії обрано проф. Кіпесмана, звісного в фільмовому світі зі своїх винаходів в області тонфільму. На сезон 1932/33 випускає компанія такі фільми: Пісня чорних гір, Тінь над границею (фільм з життя контрабандистів), Море кличе, В лісі й на морі, Кров в очі і інші.

До цієї нової фільмової компанії вартоб звернутись, щоб зробила декілька фільмів з українського життя. На цю обставину вартоб звернути увагу наших чинників, що більше цікавляться фільмом. Адреса німецької філії тої компанії є: Берлін СВ 68, Кохштрасе 73.

Дають працю безробітним.

Представники Злучених Держав і Канади підписали у Вашингтоні умову в справі будови водного каналу від великих озер Супіріор, Мічіґен, Юрон, Ірі, Онтеріо, через ріку Ст. Лоренс до Атлантійського Океану. Будова торкається головно поглиблення каналу між озером Онтеріо і рікою Ст. Лоренс, поміж провінцією Онтеріо і стейтом Ню-Йорк, недалеко Монтреалю, Квебек. Там мають стати також дві великі гребелі, що достарчатимуть електричну силу для Онтеріо і для Ню-Йорку. Роботи мають коштувати 600 міл. дол. Триватимуть 6 літ і дали би працю для 20.000 робітників.

—o—

ЧИ ФРАНКО ПОВИНЕН МАТИ НАГРОБНИК?

Хто каже, що так, нехай пішле жертву до „Центробанку" на вкладку ч. 9003. (чекове конто ч. 143,467; дописати: „На будову нагробника Франка").

НОВИНКИ

— **Мінеральний живець Черче**, зал. стація: Потік-Черче, почта Рогатин. Сезон триває до 20. вересня. В III-му сезоні, від 20. серпня почавши, ціни знижені. Купелі 1.50—2.50 зол., повне удержання в пансіонатах з мешканням і харчами 3.50—4.50 зол. денно. Проспекти на бажання висилає Управа. 173 5—5

— **Свято в Підлисю**, на Маркіяновій Горі, відбудеться в неділю 14. ц. м. Участь у святі візьме Преосв. д-р Іван Бучко.

— **Пілсудський знову промовить.** Варшавська „Газета Польська" заповідає, що в недільному числі подасть розмову марш. Пілсудського в дуже важній справі.

— **Гуцули на зїзді легіоністів.** „Курєр Львовскі" з 13. серпня ц. р. повідомляє, що на зїзд легіоністів у Ґдині поїде в пятницю теж Союз Жидів-комбатантів. Того самого дня відійде зі Львова транспорт, яким поїдуть гуцули з Коломиї. Згаданий часопис зазначує, що поминає, що на зїзд везуть гуцулів, бо дійсно невідомо, що вони мають спільного з леґіоністами, зате запитує, хто платитиме залізницю. за удержання та за цілий транспорт соток людей зі Львова до Ґдині?

— **Спадок консумції пива.** Броварі в Польщі продали в перших сімох місяцях ц. р. загалом 833 тисяч гектолітрів пива, або 34 прц. менше, ніж в тому самому часі торічного року. Причина: зубожіння населення та зависокі ціни пива.

— **За дорога адміністрація.** Львівський уряд обезпечень від випадків мав з кінцем минулого року 76 міліонів зол. власного капіталу а крім того 34 міл. зол. у нестягнених претенсіях. Як стверджує польська преса, величезна часть доходів, бо майже 50 прц. йде на пенсії для директорів і урядовців цього заведення суспільного обезпечення.

— **Проти заразливих недуг.** У звязку з надходячою порою, коли ширяться заразливі недуги кормового проводу (черевний тиф і червінка), міністерство суспільної опіки вислало всім воєводам обіжник, в якому звертає увагу на конечність збільшити нагляд над санітарним станом міст, сіл і т. д. Міністерство велить звернути особлившу увагу на місця, де виробляють і продають харчеві продукти, та на добру воду до пиття. Задля цього адміністраційна й самоврядна влада має зорґанізувати наглі санітарні й порядочні інспекції, щоби заопікувалися в цьому напрямі приділеними районами.

— **Зріст Львова.** Після прилучення підміських громад місто Львів має на основі останніх обчислень 316.177 мешканців і простягається на просторі 66.81 квадратових кільометрів. На протязі року (до половини ц. р.) уродилося 4.799 живих дітей, а вмерло 3.373 осіб. Наслідком того природний приріст населення означується цифрою 1.426 осіб.

— **Тайна спроневірення 10.000 зол.** В справі самогубства Ст. Яблонського виходять на яву такі подробиці. У звязку з податковими зловживаннями в нотаріяльній канцелярії Адама Маєра у Львові апеляційний суд наказав урядову люстрацію по всіх інших нотаріяльних канцеляріях у Львові. Люстрація у нотаря Шеленського викрила подібні зловживання, що у Маєра. Канцелярія не віддавала до каси маґістрату податкових оплат від запротестованих векслів і тим способом маґістрат стратив 10 тисяч зол. Підозріння впало на мундамта Станислава Яблонського, резервового поручника, що одночасно студіював права. В часі люстрації Яблонський находився з жінкою на відпустці в Мізуні коло Долини. На зазив канцелярії він вернувся негайно до Львова і заперечив, начебто допустився якихсь зловживань. Однак субститут нотаря Шелевського, д-р Л. Адам покрив з власної кишені викриту шкоду, а проти Яблонського вніс карне донесення до прокуратури окружного суду. Яблонському грозило арештування і наслідком того він пішов до ліса за стрийського рогачкою, де й застрілився. При ньому найшли листа, в якому небіжчик між іншим написав: „В обличчі смерти присягаю і беру Бога на свідка, що мене використала третя особа і я ніколи в такі брудні справи не мачав би своїх пальців. Амбіція не позволяє мені довше жити під так поважним закидом". Яблонський заробляв 600 зол. місячно і він, як кажуть, солідне життя.

— **Ще одна жертва ліських подій.** У шпиталі у Сяноці помер 3. ц. м. 18-літний парубок з Бібрки, пов. Ліско, Федько Рилик, що в часі відомих подій був постріляний в Телешниці Ошваровій трьома кулями в живіт і в міхур.

— **Історія українського маку.** Большовицький часопис „Вечерняя Москва" описує неймовірну подію, що кидає яркє світло на транспортову господарку в Радянщині. В громаді Трипілля біля Києва росте багато маку. Не диниця, що місцевий колгосп вислав до Москви 20 тон цього добра. Вантаж прийшов до Москви і як звичайно застряг у магазинах. Минуло вісім місяців, заки побачила його залізнича влада. Зійшлася комісія експертів, щоби врадити, що з тим маком зробити. Високовчені члени комісії помішали українську місцевість Трипілля з Триполісом, італійською кольонією в Африці й записали товар як закордонний імпорт. Ствердили, що товар добірний, добре опакований, в гарних полотняних мішках. Це опакування було й ознакою закордонного походження товару, тому експерти рішили закінчити рапорт такими словами: „довідатися, хто так марнує валюту, спроваджуючи непотрібний товар із Триполісу". Дальше рішили вислати вантаж за границю і там продати, бо в Радянщині маку не треба. І якби контрольна комісія припадково не довідалася про все те, цілий вантаж певно був би помандрував до якогось заграничного порту. Скінчилося на тім, що комісію експертів укарали, а мак, що за вісім місяців стратив свіжість, вивезли кудись із залізничого магазину.

— **Вбивство за яблука.** В Білобожниці пов. Чортків убили одного із багатших господарів, Петра Боднара, б. залізничника. Зачалося від того, що його син Казько почув у ночі, що хтось краде з дерева яблука. Хотів злодія зловити, але той кинувся на нього і пробив його кілька разів ножем. На крик сина вибіг з хати 60-літний батько, Петро Боднар, але опришок кількома ударами ножа положив його трупом. Збіглися нарешті сусіди, однак опришок уже втік. Стан раненого Казька дуже грізний.

— **„Тиждень сміху".** В найсумнішому на світі краю, в Радянщині розпочалася боротьба зі сумом. Центральний Комітет комуністичної партії наказав зорґанізувати тиждень сміху. Кіна і театри мають давати тільки веселі пєси. Голова комсомольців закликає своїх товаришів до співділання у сміху. Союз професійних артистів апелює теж до акторів і письменників, щоби розсмішували публику. Навіть поліція має взяти участь у тижні сміху. Радянська преса пише, що вже сама вістка про урядову боротьбу зі сумом сердечно розвеселить громадянство. На вулицях Москви можна теж стрінути людей, що сміються — явище нечуване. Та чи один „тиждень сміху" поможе? Чи не треба на це нової пятилітки? Однак певне, що найкращим способом привернути веселість у сумній Радянщині булоб звалити цілу радянську систему.

— **Союз студентів емігрантів оповіщує:** Інформаційне бюро Союзу полагоджує принятта до всіх европейських і позаевропейських хоаів

на шкільний рік 1932/3 та інформує про умовини студій і побуту за границею. Будучи в постійному звязку з університетськими осередками за границею, має точні дані, що дасть змогу орієнтуватися у виборі місця студій. Для товаришів з провінції інформаційне бюро полагоджує візи, знижені та безплатні, залізничі знижки, переклади і легалізації документів (50 прц. знижки) та видає міжнародні академічні леґітимації. У всіх тих справах звертатися до академічного інформаційного бюра при Союзі студентів емігрантів у Львові, вул. Шайнохи 1/II, щоб заощадити собі непотрібні неприємности і кошти. Інформації дає секретаріят в урядових годинах 9—12 і 4—6 (писемно — порто).

— **Любовна трагедія** розігралася в домі при вул. Кохановського ч. 64 у Львові. 23-літний шофер Стефан Косак, родом із Дрогобича, застрілив свою наречену Олену Павлищак, також з Дрогобича, і після того відобрав теж собі життя. Косак хотів женитися з Павлищаківною, одбак на це не годилася його родина і грозила йому виділиченням на випадок женячки. Не маючи грошей на кошти вінчання та уладження власного мешкання, обоє зголилися на добровільну смерть. — В Чижикові пов. Львів застрілився 23-літний Йосиф Левчак з причини нещасливої любови.

— **Пожежі.** В Дублянах пов. Самбір вибух у стодолі Йосифа Пакроса вогонь, що перекинувся швидко на сусідні загороди і знищив 16 будинків вартости 14.990 зол. Вогонь був підложений.

—o—

Історія окулярів.

Майже 40 відсотків людей у науковому світі й серед канцелярійних, бюрових робітників послугується окулярами, щоби скріпити свій ослаблений зір. Крім того останніми часами застосовують від порохів окуляри зі звичайного скла або з прозорого кавчуку. Окуляри стали нині великим добродійством людства. Користуються тепер ними не тільки інтеліґенти, що виснажують свій зір над книжками та писанням, але й міські робітники по деяких підприємствах і фабриках. Користуються окулярами вже й селяни.

Недавно професор університету в Утрехті (Голяндія) окуліст д-р Вефе, дарував голяндському музееві для історії медицини дуже цінну збірку старовинних окулярів і при тій нагоді виголосив виклад про історію окулярів. В кількох словах варта познайомити і наших читачів з нарисом цієї історії: Отже проф. д-р Вефе твердить, що окуляри є европейським винаходом з XIII. століття. Справа винаходу представляється так: на основі наукових праць арабського вченого Аль Ганзена (він жив у X-ому віці) анґл. монах Роджер Бекон почав робити спроби в читанні при допомові шліфованого скла та кришталів. У тому самому часі вживали вже в Німеччині т. зв. „розяснюючого скла" при читанні. Про це мабуть знав і Бекон. Перші рисунки такого скла находимо на водних знаках паперу, що походить з Італії з 1368 р. Пізніше є ще рисунки короткозорих, що послугуються такими склами, наложеними вже на очі. Ці рисунки походять із кінця XIV. віку. Спершу вживали тільки одного скла, яке гарно оправляли. Пізніше почали вживати двох, оправлених в двох окремих держаках. Так тривало до половини XVI. століття. Пізніше почали вживати окулярів, що їх причіпляли гачками до перук, які тоді були модні. Такі зразки окулярів втрималися подекуди до кінця XVIII. століття. І щойно в минулому столітті переходили окуляри всякі еволюції щодо вигляду, аж дійшли до нинішньої форми.

Д. Круп.

—o—

Дописи.

ЛЬВІВЩИНА. **(Загальні Збори ремісничого т-ва „Зоря" в Підберізцях).** Найсвідоміше село у львівськім пов. Підберізці для гарно працюючих майже всіх освітніх та економічних товариств побудувало гарний „Народній Дім", де має велику салю на сходини і забави. В році 1930 значне число ремісників-громадян оснувало філію львівського ремісничого Т-ва „Зоря", якого [illegible] гові звичайні загальні збори відбулися в неділю [illegible] ня ц. р. при участи п. Сидорака Юрія і Хомяка [illegible] відпоручників Матірнього Т-ва львівської „Зорі". Пе[illegible] реведенні всіх формальностей вибрано головою [illegible] Т-ва „Зоря" п. Дмитерка Омеляна, майстра [illegible]. Члени виділу: Гуль Михайло, Дмитерко Степан, [illegible] бик Михайло, Москва Петро, Москва Степан, Паве[illegible] тро. Заступники виділових: Стебелинський Мих., [illegible] Семен. Контрольна комісія: Балтро Павло, Москва [illegible]. Членів-ремісників має Т-во дотепер 56. Тому, що [illegible] сцеві товариства виявили якнайкращі успіхи у [illegible] праці, є повна запорука, що й „Зоря" осягне швидко [illegible] ставлену собі мету.

СПОРТ.

УКРАЇНА — БІЛИЙ ОРЕЛ.

Товариські змагання цих дружин відбудуться в [illegible] ділю 14. ц. м. на грищі Білого Орла у Клепарові. [illegible] ток змагань: год. 4.30 попол. Ціни вступу найнижчі.

СИТКІВКОВІ ЗМАГАННЯ В ЧЕРЧІ

за мистецтво Черча відбудуться в днях 14. і 15. серпня у всіх конкуренціях. Змагуни відїзджають зі Львова [illegible] год. 14.31 в суботу. Зголошення зі Львова та Коломиї около 20 осіб.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ.

SPRAWOZDANIE ZE STANU SANITARNEGO [illegible] LWOWA w r. 1931/32. Zebrał i opracował Dr. med. Eug[illegible]niusz Doliński, naczelny lekarz miejski.

MIEJSKI KOMITET OBYWATELSKI DLA SPRAW BEZROBOCIA WE LWOWIE. Sprawozdanie z czynności w czasie od dnia 15. X. 1931 do dnia 1. lipca 1932.

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 12. VIII. [illegible] за масло експортове та десерове пріма 2·80 зол., [illegible] літру молока 17—18 сот., літру сметани 0·90 зол., [illegible] яєць 3·50 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Кіна.

АПОЛЬО: „Карієра Доллі".
АТЛЯНТІК (давніше Леа) нечинне.
КАСІНО: „Афера замужної жінки".
КОПЕРНИК: „Позичене щастя" (з Клярою Бов).
МАРУСЕНЬКА: „Позичене щастя" (з Клярою Бов).
МІРАЖ: „Парада кохання".
ОАЗА: „Над гарним, синім Дунаєм".
ПАН: „Дзвонар із Нотрдаму".
ПАЛЯС: „На ковзькій дорозі".
ПАСАЖ: „Головокружне темпо".
ПРОМІНЬ: „Асфальт".
СОНЦЕ: Підчас ферій нечинне.
СТИЛЕВЕ: „Останнє кохання".
УТІХА: „Більше газу" (Слім), „Чотирьох із легії".
ХИМЕРА: „Жінка без серця".

—o—

Закордонне радіо.

Неділя, 14. серпня 1932.

Братислава (278,8) 10.30, 11.00, 16.00 Концерт, 18.15 Легка музика, 22.20 Циганська музика, **Бреслав** (325) 20.00 „Марші 3-х століть", **Гельсінґфорс** (368,1) 18.35 Віольончеля, Тауно Коргонен, 19.25 фин. пісні, Туре Ара. **Букарешт** (394,2) 20.00 „Любовний напиток", оп. Доніцетія, **Біґород** (430,4) 19.30 Оп. дуети, 21.25 Пісні, Ільона Ленгарт, **Рим** (441,2) 12.30 Музика, 20.45 Вечір іт. опери, **Відень** (517,2) 11.15 Концерт, **Мінхен** (532,9) 17.05 „Сумерк богів" оп. Вагнера, **Будапешт** (550,5) 20.00 Оперетка, **Харків** (937,5) 15.15, 16.10, 20.00, 20.30, 24.00 Концерт, 18.45 Муз. фронт.

Понеділок, 15. серпня 1932.

Братислава (278,8) Концерт, 22.20 Танкова музика, **Гільверзум** (296,1) 19.41 „Гавайська квітка" оп. Абрагама, **Мілано** (331,4) 11.15, 13.00, 17.10 Музика, **Штрасбург** (345,2) 20.00 „Рій" оп. Плянкета, **Льондон** (356,3) 12.00 Концерт, 21.20 „Як вам подобається" ком. Шекспіра, **Букарешт** (394,2) 20.45 Пісні, квартет, **Біґород** (430,4) 20.00 Нар. мельодії, **Рим** (441,2) 21.00 „Богема" оп. Пуччінія, **Прага** (488,6) 18.00 „Сократова смерть" авд. Кісера, **Відень** (517,2) 11.30 Концерт, **Мінхен** (532,9) 11.00 Музика, 21.00 „На відпустці" вес. вечір, **Харків** (937,5) 14.30 Концерт для дітей, 15.15 Українська музика, 16.10 Концерт для сільської молоді, 20.00 Тр. з театру, 24.00 Нар. пісні.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Неділя, 14. серпня 1932.

10.05 Метеорольоґ. комунікат, 10.15 Трансм. з Гдині Стшелецького Зїзду, 12.55 Польське законодавство в ділянці гигієни праці, 13.10 Муз. поранок, 14.00 „Варшавська битва в світлі закорд. джерел", 14.15, 15.25 Орхестра, 14.30 Рільничий відчит „Належна організація рільного варстату", 15.05 „Як недопускати до втрат при плеканні поросят", 15.40 „Що чувати в світі" радіотижн. для молоді, 15.53 „Полювання на рибки" оп. для дітей, 16.05, 18.20 Грамофон, 16.45 „Родоць — забутий сатирик", 17.00 Солісти, 18.00 „Совізджал і старі баби" (байка Боровового), 18.35 Техн. скринька, 19.05 Трансм. з Ченстохови Свято 550-ліття образу Богоматери, 20.15, 21.10 Концерт, спів, музика, 20.55 Літер. чвертьгодина: Китайська легенда: „Коі, дочка Кваню", 21.50, 22.45 Спорт, 21.52 Трансм. спорт. вістей з Кракова, Катовиць, Вильна й Лодзі, 22.00, 22.50 Танк. музика.

Понеділок, 15. серпня 1932.

9.00 Трансм. з Ченстохови з нагоди 550-ліття образу Богоматери, 12.25 Метеор. комунікат, 12.30, 13.10 Муз. поранок, 12.55 „Мої бездомні приятелі" відч., 14.00 Відчит, 14.15 Твори на цитрі, 14.30 Хліборобський відчит „Належна організація рільного варстату", 14.50 Пісні, 15.05 Хл. відчит „Вибір плодозміни для малих господарств", 15.25 Музика, 15.40 „Що можна бачити в каплі води", відч. для старших дітей, 16.05 Грамофон, Сільва рерум, 11.45 „Геройство народу" відч., 17.00 Концерт, спів, музика, 18.00 „Князь Деласіє" (із циклю „Великі авантюрники"), 18.20 Легка музика, 19.35 „Як ратувати поражених громом", 19.50 Грамофон, 20.00 Орхестра, 20.45 „Як читати" фейл., 21.00 Концерт, 21.50 Львівські спорт. вісти, 21.52 Трансм. спорт. вістей з Кракова, Катовиць, Вильна, Лодзі, Варшави, 22.00 Оперетксві арії та пісні, 22.20 22.50 Танк. музика, 22.40 Комунікати, 22.45 Спорт.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів Ринок 10.